

มาตามบัตรเตอร์ฟลาย: ศึกษาเปรียบเทียบฉบับต่างๆ และอิทธิพลที่มีต่อวรรณกรรมไทย

นางสาว มุกกรีน วิโรจน์ชัชวาล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

หน่วยวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-612-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**MADAME BUTTERFLY: A COMPARATIVE STUDY OF VARIOUS VERSIONS
AND THEIR INFLUENCES ON THAI LITERARY WORKS**

Miss Mukkarin Wirojchoochut

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Division of Comparative Literature
Graduate School
Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-612-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ มาตามบัตรเตอร์ฟลาย: ศึกษาเปรียบเทียบฉบับต่างๆ และอิทธิพลที่มีต่อ
วรรณกรรมไทย
โดย นางสาวมุกกรีน วิโรจน์ชัชวาล
หน่วยวิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

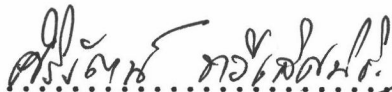

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ กุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... กงกชกร อ.กช.กช.ค. ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว.กงกชกร อ.กช.กช.ค.)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริรัตน์ ทวีเลิศสิน)

มุกฉิน วิโรจน์รัฐฉัตร : มาดามบัตเตอร์ฟลาย : ศึกษาเปรียบเทียบฉบับต่างๆ และอิทธิพลที่มีต่อวรรณกรรมไทย (MADAME BUTTERFLY : A COMPARATIVE STUDY OF VARIOUS VERSIONS AND THEIR INFLUENCES ON THAI LITERARY WORKS) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. อนงค์นาฏ เถกิงวิทย์, 283 หน้า. ISBN 974-633-612-6

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความเป็นมา และเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของเรื่อง มาดามบัตเตอร์ฟลาย ซึ่งมีด้วยกันสามฉบับคือ ฉบับนวนิยายขนาดสั้น ฉบับบทละคร และฉบับอุปรากร รวมทั้งศึกษาถึงอิทธิพลของเรื่อง มาดามบัตเตอร์ฟลายที่มีต่อวรรณกรรมไทยเพื่อแสดงให้เห็นว่า มาดามบัตเตอร์ฟลายทั้งสามฉบับมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่อง มาดามบัตเตอร์ฟลายยังมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมไทยหลายเรื่องหลายยุคสมัย

ผลการวิจัยพบว่า มาดามบัตเตอร์ฟลายฉบับแรกถือกำเนิดขึ้นในรูปแบบของนวนิยายขนาดสั้น โดยผู้ประพันธ์ได้รับแรงบันดาลใจจากนวนิยายฝรั่งเศสเรื่อง มาดามคริแซนธิม์ และจากเรื่องราวของครอบครัวโกลเวอร์ มาผสมผสานเข้ากับจินตนาการส่วนตัวของผู้ประพันธ์เอง มาดามบัตเตอร์ฟลายฉบับที่ 2 คือ ฉบับบทละคร ถือกำเนิดขึ้นจากการนำฉบับนวนิยายขนาดสั้นมาดัดแปลงโดยยังคงแก่นเรื่องและโครงเรื่องไว้เช่นเดิม แต่ได้รับเปลี่ยนเนื้อหาบางส่วนให้แตกต่างไปจากเดิมเป็นอันมาก และ มาดามบัตเตอร์ฟลายฉบับที่ 3 คือ ฉบับอุปรากร ถือกำเนิดขึ้นจากการนำฉบับบทละครมาดัดแปลง โดยยังคงแก่นเรื่องและโครงเรื่องไว้ดังเดิม และปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางส่วนให้แตกต่างไปจากเดิมเล็กน้อย

มาดามบัตเตอร์ฟลายได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวรรณกรรมไทยห้าเรื่องในสามยุคสมัย เริ่มจากนวนิยายขนาดสั้นเรื่อง โข ฮาน่า ชัง และบทละครเรื่อง สาวเครือฟ้า ในสมัยรัชกาลที่ 5 บทละครเรื่อง ใจใจชัง ในสมัยรัชกาลที่ 7 และบทละครที่แปลมาจากฉบับอุปรากรซึ่งมีสองสำนวนในสมัยรัชกาลที่ 9 เรื่องแรกสันนิษฐานว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจาก มาดามบัตเตอร์ฟลายฉบับบทละคร ส่วนอีกสี่เรื่องมีหลักฐานระบุว่าได้รับอิทธิพลมาจากฉบับอุปรากร ทั้งนี้นวนิยายขนาดสั้นเรื่อง โข ฮาน่า ชัง และบทละครเรื่อง ใจใจชังจะมีโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละคร และจากบางส่วนที่เหมือนกับเรื่อง มาดามบัตเตอร์ฟลาย แต่จะมีแก่นเรื่องและการดำเนินเรื่องที่แตกต่างกันออกไป บทละครเรื่อง สาวเครือฟ้าจะมีแก่นเรื่อง โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละคร และจากซึ่งเหมือนกับฉบับอุปรากรมาก เพียงแต่ได้มีการปรับเปลี่ยนให้มีลักษณะเป็นไทยทั้งหมด ส่วนบทละครแปลทั้งสองสำนวนจะมีเนื้อความที่เหมือนกับฉบับอุปรากร เพราะเป็นการแปลมาโดยตรง ความแตกต่างจะมีอยู่บ้างตรงที่เนื้อความของสำนวนแรกจะตรงกับต้นฉบับเดิมมากกว่าสำนวนหลังเล็กน้อย

นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังศึกษาเรื่อง มาดามบัตเตอร์ฟลายและวรรณกรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องนี้ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมการแสดงด้วย

ภาควิชา ..... หน่วยวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ .....
สาขาวิชา ..... หน่วยวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ .....
ปีการศึกษา ..... 2538 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... มุกฉิน วิโรจน์รัฐฉัตร .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *Amby Theun* .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ..... - .....

C510159 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD: MADAME BUTTERFLY / SAO KRUA FAH / CHO-CHO-SAN / O HANA SAN
MUKKARIN WIROJCHOOCHUT : MADAME BUTTERFLY : A COMPARATIVE STUDY OF
VARIOUS VERSIONS AND THEIR INFLUENCES ON THAI LITERARY WORKS.
THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. ANONGNART THAKURNGVIDH, Ph.D. 283 PP.
ISBN 974-633-612-6

This thesis aims to study the background; compare similarities and differences of the three versions of *Madame Butterfly* presented in the form of novelette, play and opera; and study their influences on Thai literary works. This is to show that these three versions of *Madame Butterfly* are related to each other and have each further developed the story. Besides, they also have influences on several Thai literary works.

The result of the study shows that the first version, novelette, was influenced by a French novel, *Madame Chrysanthemum*, Glover's story and the author's own creation. The second version, play, was adapted from the novelette version keeping the precedent theme and plot, but changing a great deal of the content. The last one, opera, was adapted from the play version, keeping the theme and plot as well and changing some parts of the content.

Madame Butterfly influences five Thai literary works in three reigns; beginning with *O Hana San*, the novelette and *Sao Krua Fah*, the musical play in King Rama V's reign; *Cho-Cho-San*, the musical play in the reign of King Rama VII, and the two translated versions of the opera in the reign of King Rama IX. The first version is assumed to have its origin from the play, but the others are evidently influenced by the opera. Both *O Hana San* and *Cho-Cho-San* share some parts of the plot, events, characters and setting of *Madame Butterfly*. Nevertheless, they are different in theme and presentation. *Sao Krua Fah* has the same theme, plot, presentation, events, characters and setting as the opera version, but all elements are thoroughly changed into Thai style. The two translated versions keep the quintessence of the original version, however, the first version is closer to the manuscript than the second.

In addition, the thesis includes the study of *Madame Butterfly* and Thai literary works which are presented in the form of performance.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... หน่วยวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

สาขาวิชา..... หน่วยวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

ปีการศึกษา..... 2538

ลายมือชื่อนิสิต..... มกฉิม ภิโรจน์อักษร

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Amny Theew*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... -

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์ เป็นอย่างสูงที่ท่านได้กรุณาช่วยตรวจทานแก้ไขและให้คำแนะนำอันมีประโยชน์ต่องานของผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่านคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว.กนกกาญจน์ ตะเวทีกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยนับตั้งแต่เริ่มการศึกษาจนกระทั่งสามารถเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นมาได้ในที่สุด

ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เฉลย ศุขะมณี และคุณพงษ์ศิริ อินทรชัย ที่กรุณาให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์เกี่ยวกับการแสดงละครเรื่อง *เรื่องสาวเครือฟ้า* ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในเรื่องของอุปรากร อีกทั้งยังได้กรุณาให้ผู้วิจัยยืมวัสดุที่ค้นอุปรากรเรื่อง *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* มาใช้ในการศึกษาด้วย และขอกราบขอบพระคุณคุณศิริชัยชาญ นึกจำรูญ ที่กรุณาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอารมณ์เพลงของท่านองเพลงไทย

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณเพื่อนของผู้วิจัยที่ได้ช่วยเป็นธุระจัดหาและจัดส่งนวนิยายขนาดสั้นเรื่อง *มาตามบัตเตอร์ฟลาย* ซึ่งไม่สามารถหาตัวบทได้ในประเทศไทยมาให้ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา ขอขอบคุณพี่สาวของผู้วิจัยที่กรุณาช่วยจัดหาสูจิบัตรละครเพลงเรื่อง *มิสไซ์ฮงอน* และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงละครเรื่องนี้ตามที่ไปชมมาจากประเทศอังกฤษ และขอขอบพระคุณบุคคลอีกหลายท่านที่มีได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อแม่และสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้ศึกษาต่อตามความตั้งใจ และขอขอบคุณเพื่อน พี่ น้อง ทุกคนที่คอยเอาใจใส่ซักถามถึงงานของผู้วิจัยด้วยความห่วงใยเสมอมา

มกริน วิโรจน์พัชร์

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ณ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่	
บทนำ	1
-ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
-วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
-สมมติฐานของการศึกษา	5
-ขอบเขตของการศึกษา	5
-วิธีดำเนินการศึกษา	6
-ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
-ข้อตกลงเบื้องต้น	7
1. ความเป็นมาของเรื่องมาตามบัตรเตอรืฟลายฉบับต่างๆ	11
-มาตามบัตรเตอรืฟลายฉบับแรกในรูปแบบของนวนิยายขนาดสั้น	11
1. ความสัมพันธ์ระหว่างมาตามคริแซนธิมัมและมาตามบัตรเตอรืฟลาย	13
1.1 ความสัมพันธ์ในส่วนของแก่นเรื่อง	18
1.2 ความสัมพันธ์ในส่วนของเนื้อเรื่อง	23
1.3 ความสัมพันธ์ในส่วนของตัวละคร	26
1.4 ความสัมพันธ์ในส่วนของฉาก	34
2. ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวโกลเวอร์และมาตามบัตรเตอรืฟลาย	36
-มาตามบัตรเตอรืฟลายฉบับที่สอง: จากนวนิยายขนาดสั้นสู่รูปแบบของบทละคร ..	38
-มาตามบัตรเตอรืฟลายฉบับที่สาม: จากบทละครสู่รูปแบบของอุปรากร	41

2. การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องมาตามบัตรเตอร้ฟลายฉบับต่างๆ	49
- แก่นเรื่องและโครงเรื่องที่คงไว้ตามเดิม	49
- รูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกัน	51
- เนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไป	55
1. การดำเนินเรื่อง	55
2. เนื้อเรื่อง	58
3. ตัวละคร	87
4. สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง	117
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง	121
3. อิทธิพลของเรื่องมาตามบัตรเตอร้ฟลายที่มีต่อวรรณกรรมไทย	125
- วรรณกรรมไทยที่ดัดแปลงมาจากเรื่องมาตามบัตรเตอร้ฟลาย	127
1. บทละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า	127
1.1 อิทธิพลของเรื่องมาตามบัตรเตอร้ฟลายในบทละครเรื่อง สาวเครือฟ้า	130
1.1.1 อิทธิพลด้านแก่นเรื่อง	130
1.1.2 อิทธิพลด้านโครงเรื่อง	132
1.1.3 อิทธิพลด้านการดำเนินเรื่อง	133
1.1.4 อิทธิพลด้านเนื้อเรื่อง	135
1.1.5 อิทธิพลด้านตัวละคร	148
1.1.6 อิทธิพลด้านฉาก	161
- วรรณกรรมไทยที่นำเค้าเรื่องมาจากเรื่องมาตามบัตรเตอร้ฟลาย	162
1. นวนิยายขนาดสั้นเรื่องไอ ฮาน่า ชัง	162
1.1 อิทธิพลของเรื่องมาตามบัตรเตอร้ฟลายในนวนิยายขนาดสั้นเรื่อง ไอ ฮาน่า ชัง	166
1.1.1 อิทธิพลด้านโครงเรื่อง	167
1.1.2 อิทธิพลด้านเนื้อเรื่อง	169
1.1.3 อิทธิพลด้านตัวละคร	171
1.1.4 อิทธิพลด้านฉาก	178

2. บทละครเรื่อง <u>เรื่อง ใจใจซึ้ง</u>	180
2.1 อิทธิพลของเรื่อง <u>มาตามบัตเตอร์ฟลาย</u> ในบทละครเรื่อง <u>เรื่อง ใจใจซึ้ง</u>	180
2.1.1 อิทธิพลด้านโครงเรื่อง	182
2.1.2 อิทธิพลด้านเนื้อเรื่อง	183
2.1.3 อิทธิพลด้านตัวละคร	184
2.1.4 อิทธิพลด้านฉาก	194
-วรรณกรรมไทยที่แปลมาจากเรื่อง <u>มาตามบัตเตอร์ฟลาย</u> โดยตรง	196
1. บทละครเรื่อง <u>มาตามบัตเตอร์ฟลาย</u> สำนวนแปลของดุสิตธานี	196
2. บทละครเรื่อง <u>มาตามบัตเตอร์ฟลาย</u> สำนวนแปลของลัดดา วงศ์สายัณห์ .	201
4. การแสดงอุปรากรเรื่อง <u>มาตามบัตเตอร์ฟลาย</u> ละครเรื่อง <u>เรื่องสาวเครือฟ้า</u> และละครเรื่อง <u>เรื่อง ใจใจซึ้ง</u>	211
-แบบแผนการแสดงอุปรากร ละครแบบปรีดาลัย และละครแบบจันทโรภาสกับการแสดงอุปรากรเรื่อง <u>มาตามบัตเตอร์ฟลาย</u> ละครเรื่อง <u>เรื่องสาวเครือฟ้า</u> และละครเรื่อง <u>เรื่อง ใจใจซึ้ง</u>	213
1. ผู้แสดง	213
2. วิธีการขับร้อง	217
3. เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง	224
4. วงดนตรี	230
5. ท่าทางประกอบการแสดง	233
6. การแต่งกาย	235
7. สถานที่จัดแสดงและการสร้างฉาก	235
8. การแสดงประกอบ	236
-อิทธิพลของเรื่อง <u>มาตามบัตเตอร์ฟลาย</u> ที่มีต่อการแสดงในปัจจุบัน	238
บทสรุป	255
รายการอ้างอิง	259
ภาคผนวก	263
ประวัติผู้วิจัย	272

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงสถิติการจัดแสดงอุปรากรเรื่องมาตามบัตเตอร์ฟลายซึ่งมีขึ้นเป็นครั้งแรกในเมืองต่างๆ ภายหลังจากการแสดงครั้งที่ 2 ในเมืองเบรสเซีย ประเทศอิตาลี จนถึงปี ค.ศ.1934	46
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบเนื้อเรื่องของมาตามบัตเตอร์ฟลายทั้งสามฉบับ	60
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบชื่อและตำแหน่งหน้าที่ของตัวละครสำคัญแปดตัวในมาตามบัตเตอร์ฟลายทั้งสามฉบับ	88
ตารางที่ 4 เปรียบเทียบตัวละครประกอบในมาตามบัตเตอร์ฟลายทั้งสามฉบับ	116
ตารางที่ 5 แสดงวรากรมการของไทยที่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องมาตามบัตเตอร์ฟลาย เรียงตามลำดับยุคสมัยที่แต่ง	126
ตารางที่ 6 เปรียบเทียบเนื้อเรื่องของอุปรากรเรื่องมาตามบัตเตอร์ฟลายและละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า	136
ตารางที่ 7 เปรียบเทียบตัวละครในอุปรากรเรื่องมาตามบัตเตอร์ฟลายและละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า	148
ตารางที่ 8 แสดงอารมณ์เพลงของทำนองเพลงซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงเลือกมาบรรจุไว้ในละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า	227

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพประกอบการแสดงอุปรากรเรื่องมาตามบัตเตอร์ฟลาย	252
ภาพประกอบการแสดงละครเรื่องสาวเครือฟ้า	253
ภาพประกอบการแสดงละครเพลงเรื่องมิสไซ่ง่อน	254

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย